

Finančný manažment a podnikateľské riziko v poľnohospodárstve SR

1 Poľnohospodárska prvovýroba a jej situácia na Slovensku.

Slovenské poľnohospodárstvo

Analýza trhu

- Priemerná veľkosť farmy na Slovensku je 80,7 ha, čo je takmer päťkrát viac ako priemer EÚ;
- Poľnohospodárska produkcia stagnuje;
- Najdôležitejšie komodity (z hľadiska hodnoty) sú obilniny (21,1%), olejniný (15,3%), krmoviny (9,9%) a mlieko (13,5%);
- Podiel živočíšnej výroby, ovocia a zeleniny klesá, pretože veľké farmy nie sú konkurencieschopné v prípade výrobkov náročných na pracovnú silu;

Slovenské poľnohospodárstvo

Analýza trhu

- Počet pracovníkov klesol z 57,9 tis. v roku 2015 na 48,5 tis. v roku 2017;
- Vlastníctvo pôdy je mimoriadne roztrieštené.
- Farmy vlastní iba 10% obrábanej pôdy, zvyšok sa prenája.
- AFI sa zvýšil nad priemer EÚ v dôsledku rastúcej produktivity a priamych platieb
- Mladí poľnohospodári na Slovensku majú malé farmy a rodinné poľnohospodárstvo sa začalo nedávno

Slovenské poľnohospodárstvo

- SK farmy 25,660 (2016) obrába 1,9 mil. ha UAA (Eurostat).
- 18 984 SK fariem (76% všetkých) registrované v IACS v 2016, čo im umožňuje čerpať podporu z SPP
- 20 400 SK fariem menších ako 20 ha
- 2 860 SK fariem medzi 20 a 100 ha
- 2 400 fariem väčších ako 100 ha
- Farmy väčšie ako 100 ha obrábajú okolo 90% pôdy
- Farmy menšie ako 20 ha obrábajú 3.5% pôdy
- Farmy medzi 20 a 100 ha obrábajú 6.5% pôdy

Dopyt po finančných prostriedkoch

- **Tvorba hrubého fixného kapitálu** je pod priemerom EÚ.
- Na THFK sa použilo 47% hrubej pridanej hodnoty.
- V rokoch 2015 až 2017 sa THFK na Slovensku znížil z 393,2 mil. EUR na 294,8 mil. EUR.
- Tento vývoj môže spôsobiť pokles konkurencieschopnosti.

	2015	2016	2017
THFK	393.2	336.9	294.8
-budovy	109.9	88.1	71.9
-stroje a zariadenia	166.1	113.2	111.3
-dopravné prostriedky	68.4	89.3	73.1
-zvieratá a pestovateľské celky	46.7	44.6	37.3
-ostatné	2.1	1.7	1.2

Dopyt po finančných prostriedkoch

V roku 2017 bol celkový **pracovný kapitál** v slovenskom poľnohospodárstve 1,7 mld. EUR, čo sa takmer rovná výške pracovného kapitálu v roku 2015. Najväčší podiel majú ostatné tovary a služby, krmivá a energia.

	2015	2016	2017
Ošivá a sadivá	107	107	100
Energia	198	167	185
Hnojivá	157	161	127
Prípravky na ochranu rastlín	123	146	125
Veterinárne výdavky	43	42	41
Krmné zmesi	298	377	443
Údržba	28	28	28
Údržba budov	51	51	51
Poľnohospodárske služby	146	119	130
Ostatné tovary a služby	473	512	430
Medzispotreba spolu	1636	1720	1673

Dopyt po finančných prostriedkoch

- 2014 - 2020 dostalo Slovensko z SPP EÚ 4,635 Mld. EUR.
- Presun medzi piliermi: z II. do I.
- Výsledok:
  - I. Pilier: 3,075 Mld. EUR
  - II. Pilier: 1,560 Mld. EUR
  - Dofinancovanie: 0,539 Mld. EUR
  - SPOLU: 5,774 Mld. EUR

Dopyt po finančných prostriedkoch

- Celkový odhadovaný úverový dopyt 1 039,9 mil.
- SK farmári sa menej obávajú zvyšovania nákladov alebo znižovania cien produkcie ako farmári v EÚ, pretože priame platby majú na Slovensku väčší podiel na produkcii, príjmoch a pridanej hodnote ako v EÚ
- Úvery sú hlavným zdrojom externého financovania a v posledných rokoch stúpajú
- Až tri štvrtiny poľnohospodárskych úverov sú priamo spojené s nástrojmi podpory SPP
- Väčšie farmy získavajú úvery jednoduchšie ako menšie
- Malé farmy a začínajúce podniky majú nízky prístup k úverom

Ponuka finančných prostriedkov

- SK farmy financované prostredníctvom bankových úverov (712 mil. EUR), lízingu (149 mil. EUR) a záruk (9 mil. EUR)
- Bankové úvery od roku 2013 rastú v dôsledku poklesu sadzieb, zvýšeného dopytu a zvýšenia dotácií SPP
- 6 bánk ovláda ponuku poľnohospodárskych úverov
- Farmy majú prístup buď k všeobecným produktom alebo k špeciálnym poľnohospodárskym úverom (aj na pôdu)
- Na trhu sú priaznivé podmienky: dostatok peňazí a nízke úrokové sadzby
- Banky neposkytujú vhodné finančné produkty pre malé farmy a pre mladých poľnohospodárov

Finančná medzera

- Finančná medzera sa odhaduje na
- 95,6 mil. až 216,0 mil. EUR

	Krátke	Stredné	Dlhé	Úverové linky	SPOLU	Z toho mladí farmári
Horná hranica	22.2	44.9	127.1	21.8	216.0	77.4
Dolná hranica	9.1	21.3	55.3	9.9	95.6	17.4

Neuspokojený dopyt

	Splatnosť	Dolná hranica		Horná hranica	
		Podiel fariem s neuspokojeným dopytom	3.94%	Podiel fariem s neuspokojeným dopytom	9.61%
Všetky veľkosti fariem	Krátkodobé	4.81%	10.12%		
	Strednodobé	4.74%	10.91%		
	Dlhodobé	3.82%	8.38%		
	Úverové linky				

Priemerná výška úveru

Farm-size Category	Splatnosť	Priemerná výška úveru (PPP 67,9%)
Malé farmy (< 20 ha)	Krátkodobé	€ 11,884
	Strednodobé	€ 28,829
	Dlhodobé	€ 79,506
	Úverové linky	€ 10,729
Stredné farmy (20-100 ha)	Krátkodobé	€ 15,058
	Strednodobé	€ 27,401
	Dlhodobé	€ 86,331
Veľké farmy (> 100 ha)	Úverové linky	€ 11,902
	Krátkodobé	€ 44,410
	Strednodobé	€ 69,730
	Dlhodobé	€ 155,448
	Úverové linky	€ 63,385

Finančná medzera v mil. EUR

Veľkosť farmy	Splatnosť	Dolná hranica	Horná hranica
Malé farmy (< 20 ha)	Krátkodobé	3,2	7,8
	Strednodobé	9,5	20,0
	Dlhodobé	25,8	59,5
	Úverové linky	2,8	6,1
Spolu malé farmy		41,4	93,5
Stredné farmy (20-100 ha)	Krátkodobé	1,6	4,1
	Strednodobé	3,7	7,9
	Dlhodobé	11,7	26,9
Spolu stredné farmy		1,2	2,8
Veľké farmy (> 100 ha)	Krátkodobé	18,4	41,8
	Strednodobé	4,1	10,2
	Dlhodobé	8,0	16,9
	Úverové linky	17,6	40,7
Spolu veľké farmy		5,8	12,7
Celková finančná medzera		35,7	80,6
		95,62	216,0

Finančná medzera

- Výška podpory SPP priamo ovplyvňuje prístup k financovaniu.
- Najviac chýba dlhodobé financovanie
- Problém majú najmä malé a stredné farmy

Finančná medzera

- Úverová kapacita malých poľnohospodárskych podnikov na Slovensku je v porovnaní s priemerom EÚ oveľa nižšia v dôsledku krátkej histórie, nízkych aktív, záruk a nízkej hodnoty produkcie
- Mladí poľnohospodári čelia ťažkostiam vo financovaní z dôvodu neexistencie tradície rodinných fariem na Slovensku, vyššej rizikovosti
- Mladí poľnohospodári majú podstatne vyššie finančné potreby ako ostatní poľnohospodári.

Finančné nástroje v poľnohospodárstve SR?

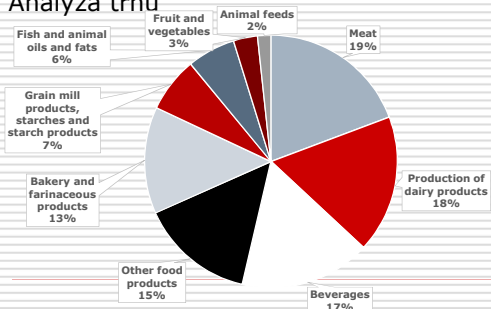
- Na Slovensku v súčasnosti neexistujú žiadne finančné nástroje pre poľnohospodárov
- Všetky zainteresované strany potvrdili, že finančné nástroje by boli efektívnejšie ako granty v rámci PRV (opatrenie 4)
- Finančné nástroje okrem vyriešenia finančnej medzery znížia administratívne náklady poľnohospodárov, poskytnú časovú flexibilitu a vyriešia problém nízkej frekvencie výziev
- Banky vedia lepšie posúdiť realizovateľnosť projektov ako súčasný hodnotiaci systém grantov

Slovenské potravinárstvo

- Analýza trhu**
  - V roku 2018 dosiahli celkové tržby potravinárskeho priemyslu na Slovensku 4,42 mld. EUR
  - Pridaná hodnota dosiahla 0,86 mld. EUR, medziročný nárast o 9,1%
  - Potravinársky priemysel tvorí asi 1,4 percenta z hrubej pridanej hodnoty celého hospodárstva a zamestnáva 1,93 percenta pracovnej sily na Slovensku
  - Podiel spracovania potravín v národnom hospodárstve v poslednom čase klesá. Ostatné odvetvia rástli rýchlejšie ako spracovanie potravín.
  - Slovensko má v EÚ jednu z najnižších hrubých pridaných hodnôt potravinárskeho priemyslu na osobu a na hektár.

Slovenské potravinárstvo

Analýza trhu

Slovenské potravinárstvo

Analýza trhu

- Existujú rôzne úrovne koncentrácie
- Hydina, pivo, cukor sú vysoko koncentrované, zatiaľ čo sektory spracovania mäsa, spracovania mlieka alebo pekárstva sú výrazne menej koncentrované odvetvia.
- V potravinárskom priemysle najväčšie tri spoločnosti dosahujú 13% celkových tržieb, zatiaľ čo najväčších 10 podnikov dosahuje 32% celkových tržieb.
- Slovensko má deficit v medzinárodnom obchode s potravinami.
- Slovensko je čistým dovozcom väčšiny potravín, najmä ide o mäsové výrobky, nealkoholické nápoje a mliečne výrobky. Slovensko je čistým vývozcom sladu, výrobkov zo škrubu alebo cukru.

Dopyt po finančných prostriedkoch

Podiel Tvorby hrubého fixného kapitálu potravinárskeho priemyslu v národnom hospodárstve klesá, čo je dlhodobý trend. THFK v absolútnych hodnotách v bežných cenách za posledné tri roky stagnoval a dosiahol 266,5 mil. EUR v roku 2017.

	2015	2016	2017
THFK	245.5	275.1	266.5
-budovy	40.0	82.2	61.7
-stroje a zariadenia	166.6	145.0	156.0
-dopravné prostriedky	19.0	28.7	31.7
-kultivované biologické zdroje	9.4	5.2	5.1
-produkty duševného vlastníctva	10.5	14.0	12.0

Dopyt po finančných prostriedkoch

Nové investície potravinárskeho priemyslu sú financované najmä z vlastných zdrojov (57% v roku 2018, odpisy a zisk), ako aj z domácich úverov (24%), investičných grantov (7%), zahraničných úverov a iných zdrojov. Asi 63% vlastného imania patrí zahraničnému kapitálu. Zapojenie zahraničného kapitálu do potravinárskeho priemyslu na Slovensku sa však znížilo, keď niektoré medzinárodné spoločnosti opustili Slovenskú republiku.

	2016	2017	2018
Vlastný kapitál	62%	58%	57%
Bankové úvery	20%	25%	24%
Dotácie	5%	6%	7%
Iné zdroje	13%	11%	11%
Zahraničný kapitál	1%	1%	1%

Dopyt po finančných prostriedkoch

Krátkodobé pôžičky potravinárskeho priemyslu dosiahli 339 mil. EUR v roku 2018, čo predstavuje 18% pasív odvetvia. V tom istom roku dosiahli dlhodobé úvery 209 mil. EUR, čo je asi 11% pasív.

	2016	2017	2018
Vlastný kapitál	1,298	1,380	1,393
Závazky	1,686	1,793	1,874
-z toho krátkodobé bankové úvery	n.a.	415	339
-z toho dlhodobé bankové úvery	n.a.	204	209

Dopyt po finančných prostriedkoch

- Dotácie
- Opatrenie 4.2. zamerané na investície do aktív týkajúcich sa spracovania, skladovania, marketingu vrátane výroby, spracovania, skladovania, marketingu a / alebo vývoja potravinárskych výrobkov.
- Rozpočet na opatrenie je 148,3 mil. EUR. Maximálna miera podpory je 90%, maximálny objem grantu je 2 mil. EUR na príjemcu a 10 mil. EUR v prípade kolektívnych projektov.

Dopyt po finančných prostriedkoch

- ❑ Dotácie
- ❑ Ministerstvom hospodárstva: investičná podpora pre agropotravinárske a iné priemyselné odvetvia.
- ❑ Podpora je zameraná na zakladanie a rozvoj existujúcich firiem vo forme grantov pokrývajúcich až 35% investícií a plátov.
- ❑ V období rokov 2008 - 2017 dosiahla celková podpora 260,5 mil. EUR.
- ❑ Podiel agropotravinárskeho sektora bol 4,33% (11,3 mil. EUR).

Dopyt po finančných prostriedkoch

- ❑ Celkový odhadovaný úverový dopyt 708 mil. EUR

Úvery a leasing spolu	668 mil. EUR
Neuspokojený dopyt	40 mil. EUR

Ponuka finančných prostriedkov

- ❑ Na Slovensku existujú tri hlavné typy poskytovateľov finančných prostriedkov pre agropotravinársky sektor:
  - domáce banky,
  - zahraničné banky a
  - miestne leasingové spoločnosti.
- ❑ Na Slovensku je 27 bánk. Na rozdiel od poľnohospodárskeho sektora je sektor spracovania potravín financovaný všetkými bankami.
- ❑ Banky majú v súčasnosti dostatočnú likviditu. Financovanie spracovania potravín je obmedzené iba úverovými a rizikovými limitmi.

Ponuka finančných prostriedkov

- ❑ Na Slovensku existujú tri hlavné typy poskytovateľov finančných prostriedkov pre agropotravinársky sektor:
  - domáce banky,
  - zahraničné banky a
  - miestne leasingové spoločnosti.
- ❑ Na Slovensku je 27 bánk. Na rozdiel od poľnohospodárskeho sektora je sektor spracovania potravín financovaný všetkými bankami.
- ❑ Banky majú v súčasnosti dostatočnú likviditu. Financovanie spracovania potravín je obmedzené iba úverovými a rizikovými limitmi.

Finančná medzera v mil.

Veľkosť podniku	Typ	Upper Boundary	
Malé firmy	krátkodobé	€	8,1
	strednodobé	€	4,5
	dlhodobé	€	7,7
	úverové linky	€	3,9
SPOLU malé firmy		€	24,3
Stredné firmy	krátkodobé	€	3,7
	strednodobé	€	0,8
	dlhodobé	€	1,2
	úverové linky	€	0,6
SPOLU stredné firmy		€	6,3
Veľké firmy	krátkodobé	€	2,9
	strednodobé	€	0,7
	dlhodobé	€	2,8
	úverové linky	€	2,7
SPOLU veľké firmy		€	9,3
Celková medzera		€	40,0

Neuspokojený dopyt

	Splatnosť	Dolná hranica	Horná hranica
Celkový podiel respondentov s neuspokojeným dopytom (zamietnutí a odrazení)	krátkodobé	0%	2.64%
	strednodobé	0%	1.16%
	dlhodobé	0%	0.68%
	úverové linky	0%	0.96%

Priemerná výška úveru v EUR

Veľkosť firmy	Splatnosť	Priemerná výška úveru (PPP 67,9%)
Malé firmy <49 employees	krátkodobé	92,701
	strednodobé	117,036
	dlhodobé	341,545
	úverové linky	125,478
Stredné firmy [50-249 employees]	krátkodobé	1,154,388
	strednodobé	603,257
	dlhodobé	1,462,181
	úverové linky	512,510
Veľké firmy >250 employees	krátkodobé	4,893,027
	strednodobé	2,756,494
	dlhodobé	18,369,083

Finančná medzera

- Najväčšiu medzeru vo financovaní majú malé firmy (s počtom zamestnancov do 50)
- Celková medzera je menšia ako v prípade poľnohospodárstva
- Dôvody pre medzeru?

Finančné nástroje v potravinárstve SR?

- Na Slovensku v súčasnosti neexistujú žiadne finančné nástroje pre potravinárov
- Všetky zainteresované strany potvrdili, že finančné nástroje by boli efektívnejšie ako granty v rámci PRV (opatrenie 4)
- Finančné nástroje okrem vyriešenia finančnej medzery znížia administratívne náklady, poskytnú časovú flexibilitu a vyriešia problém nízkej frekvencie výziev
- Banky vedľa lepšie posúdiť realizovateľnosť projektov ako súčasný hodnotiaci systém grantov

